

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
кафедра цивільного процесу**

**Р О Б О Ч А П Р О Г Р А М А
навчальної дисципліни
«Представництво військових підрозділів у судах»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором курсанта (студента)

Рік набору – 2021 р.

Харків
2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Представництво військових підрозділів у судах» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 23 с.

Розробник:

Гузе Костянтин Анатолійович, асистент, кандидат юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри цивільного процесу

(протокол № 1 від 13.03. 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри цивільного процесу

(протокол № 9 від 08.06. 2022 р.)

Завідувач кафедри цивільного процесу, доктор юридичних наук,
професор - Костянтин Гусаров

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	6
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	10
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	12
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	15
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	17
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	18
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	19

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Представництво військових підрозділів у судах» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 2,0	Галузь знань – «Право» Спеціальність – 081 «Право» Рівень освіти – другий (магістерський)	за вибором курсанта (студента)
Кількість модулів – 2		Рік підготовки: 2021-2022
Загальна кількість годин – 60		семестр
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента – 6-10.		2
		Лекції
	12 год.	
	Практичні/ семінарські заняття	
	18 год.	
	Самостійна робота	
	30 год.	
	Види контролю: поточний контроль; самостійна робота; підсумковий контроль знань (залік)	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування у курсантів (студентів) поглиблених теоретичних знань щодо представництва посадовими особами військових підрозділів Міноборони та Збройних Сил України інтересів держави в цивільному судочинстві, комплексного розуміння механізмів застосування процесуального законодавства, набуття студентами навичок науково-дослідницької, аналітичної та практичної діяльності у зазначеній сфері.

Завдання:

- здобути поглиблені теоретичні і практичні знання, уміння і навички юридичної діяльності у сфері здійснення посадовими особами військових підрозділів представництва інтересів держави в цивільному процесі;

- опанувати знання щодо представництва спеціалізованою прокуратурою у військовій та оборонній сфері інтересів держави в суді, підстав та форм участі прокурора в суді, його процесуального статусу та процесуальних повноважень;

- навчитись аналізувати, порівнювати, тлумачити та узагальнювати норми національного законодавства, які регулюють участі посадових осіб військових підрозділів в цивільному судочинстві;

- сформувані практичні навички діяльності посадових осіб військових підрозділів в суді першої інстанції, при перегляді, а також виконанні судових рішень;

- поглибити навички складання процесуальних документів, які можуть застосовуватися посадовими особами військових підрозділів в цивільному судочинстві.

Пререквізити: «Цивільний процес», «Правова робота у Збройних Силах України».

Кореквезити: «Перегляд судових рішень у цивільному судочинстві»; «Альтернативне вирішення цивільно-правових спорів»; «Теорія та практика цивільного судочинства»; «Проведення цивільного судочинства у суді першої інстанції»; «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика».

Постреквізити: -

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

ЗРОБИТИ В ТАБЛИЦІ РН

РН - 1. Реалізовувати комплекс знань при визначенні правової природи та змісту представництва військових підрозділів у судах та його взаємозв'язку з інститутами цивільного процесуального права.

РН-НД 2. Демонструвати професійний аналіз правового регулювання цивільної процесуальної процедури, що регулює участь представників військових підрозділів у суді, демонструвати знання фундаментальних засад верховенства права, практики Європейського суду з прав людини, європейських стандартів здійснення правосуддя в контексті досліджуваної сфери.

РН-НД 3. Поглибити теоретичні знання принципів цивільного процесуального права та навички практичного їх застосування при здійсненні представництва військових підрозділів в судах.

РН-НД 4. Вдосконалити знання щодо змісту процесуальних стадій, проваджень, режимів, та вміти визначати комплекс процедурних рішень у конкретній справі, де учасниками справи виступають військові підрозділи.

РН-НД 5. Розуміти змісту правового статусу посадових осіб військових підрозділів, що здійснюють захист інтересів держави в суді, а також зміст правового статусу інших суб'єктів цивільного процесуального права.

РН-НД 6. Демонструвати комплекс знань процедури розгляду справи в суді першої інстанції та вибору ефективного алгоритму тактичних дій з метою отримання представниками військових підрозділів очікуваного рішення у справі.

РН-НД 7. Виокремлювати особливості та специфіку процесуальної форми позовних проваджень в цивільному судочинстві, де одним з учасників виступає представник військового підрозділу, виявляти процедурні проблеми у їх регламентації, визначати способи їх вирішення.

РН-НД 8. Характеризувати концептуальні відмінності між окремими формами перегляду судових рішень у цивільному судочинстві, в яких представники військових підрозділів виступають ініціаторами відповідних процедур чи представляють сторону захисту.

РН-НД 9. Визначати комплекс необхідних дій задля ефективної участі представників військових підрозділів при оскарженні та перегляді судових рішень.

РН-НД 10. Демонструвати алгоритм дій в межах процедур виконавчого провадження та при оскарженні посадовими особами військових підрозділів рішень, дій чи бездіяльності державного чи приватного виконавця.

РНС-НД 11. Оволодіти навичками складання та оформлення процесуальних документів при здійсненні представництва інтересів держави у справах середнього та високого рівня юридичної складності.

Викладання навчальної дисципліни «Представництво військових підрозділів в судах» забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК-2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК-3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з

різних джерел.

ЗК-4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-1.2. Здатність оцінювати та підтримувати якість результату професійної і соціальної діяльності.

Спеціальних компетентностей:

СК-1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК-3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК-5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК-1.6. Здатність демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів (правотворчості, законодавчої техніки, техніки створення корпоративних актів, юридичних документів, систематизації юридичних актів, юридичного письма та юридичної термінології тощо).

СК-6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК-10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК-15. Здатність самостійно готувати проекти актів

правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

Програмних результатів навчання:

ПРН-1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

ПРН-7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

ПРН-9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

ПРН-10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН-13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

ПРН-14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

ПРН-17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ПРН-1.6. Демонструвати знання юридичної техніки та її прикладних аспектів в дискурсі правової епістемології та юридичної практики.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні засади здійснення представництва військових підрозділів в цивільному процесі.

Правова природа представництва військових підрозділів у цивільному процесі. Процесуальне представництво в суді: поняття та види. Представництво військових підрозділів та цивільне процесуальне представництво. Повноваження представників військових підрозділів в суді. Документи, що підтверджують повноваження представника військового підрозділу в суді.

Представництво прокурором інтересів держави в особі Міноборони та Збройних Сил в суді. Структура Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері об'єднаних сил. Сутність представництва прокурором інтересів держави в особі військових підрозділів. Підстави і форми участі прокурора в цивільному процесі при здійсненні представництва інтересів держави в особі Міноборони та Збройних Сил України. Процесуальний статус прокурора в цивільному процесі та його процесуальні повноваження при здійсненні функції представництва інтересів держави в суді в особі військових підрозділів.

Підготовка посадовими особами військових підрозділів (прокурорами спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері) до ведення справи в суді. Визначення перспективи справи. Визначення складу учасників справи. Визначення юрисдикції та підсудності справи. Визначення посадовими особами військових підрозділів доказової бази по справі. Первинне визначення судових витрат по справі. Складання процесуальних документів.

Модуль 2. Особливості здійснення представництва військових підрозділів у цивільному процесі.

Представництво військових підрозділів в суді першої інстанції. Право звернення посадових осіб військових підрозділів з позовом (заявою) до суду. Передумови права на звернення посадових осіб

військових підрозділів з позовом до суду та порядок його здійснення. Участь посадових осіб військових підрозділів в судовому засіданні.

Представництво військових підрозділів у справах неповного провадження. Представництво військових підрозділів у справах наказного провадження. Представництво військових підрозділів у справах окремого провадження. Складання процесуальних документів у справах неповного провадження.

Представництво військових підрозділів при перегляді судових рішень. Представництво військових підрозділів при розгляді цивільних справ в суді апеляційної інстанції. Представництво військових підрозділів при розгляді цивільних справ в суді касаційної інстанції. Представництво військових підрозділів при перегляді цивільних справ у зв'язку з винятковим обставинами. Представництво військових підрозділів при перегляді цивільних справ у зв'язку з нововиявленими обставинами. Складання процесуальних документів при перегляді судових рішень.

Представництво військових підрозділів при виконанні судових рішень. Виконавче провадження, як частина судового розгляду. Ініціювання посадовими особами військових підрозділів процедур виконавчого провадження. Участь посадових осіб військових підрозділів при здійсненні виконавчих дій. Судовий контроль за виконанням судових рішень. Складання процесуальних документів на стадії виконання судового рішення.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні засади здійснення представництва військових підрозділів в цивільному процесі.				
		Тема 1. Правова природа представництва військових підрозділів у цивільному процесі.	8	2	2	4
		Тема № 2 Представництво прокурором інтересів держави в особі Міноборони та Збройних Сил в суді.	6	1	2	3
		Тема № 3 Підготовка посадовими особами військових підрозділів (прокурорами спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері) до ведення справи в суді. Визначення перспективи справи.	6	1	2	3
		<i>Разом</i>	<i>20</i>			
		Модуль 2. Особливості здійснення				

		представництва військових підрозділів у цивільному процесі.				
		Тема 4. Представництво військових підрозділів в суді першої інстанції.	10	2	2	6
		Тема 5. Представництво військових підрозділів у справах непозовного провадження.	10	2	2	6
		Тема 6. Представництво військових підрозділів при перегляді судових рішень.	10	2	2	6
		Тема 7. Представництво військових підрозділів при виконанні судових рішень.	10	2	2	6
		<i>Разом</i>	<i>40</i>			
		Усього годин / кредитів ECTS	60/ 2.0	12	18	30

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю знань студентів і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань має на меті перевірку рівня підготовки

студента у вивченні матеріалу.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, вирішення практичних задач або завдань, участь у розробці кейсів, захист есе або реферату за ініціативи студента, здійснення мінідослідження. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіуму. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований *залік*. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і
видами контрольних заходів

Поточний контроль		Самостійна робота студентів	Підсумкова оцінка знань
Модуль № 1	Модуль № 2		

п/з	п/з		
Max 35	Max 45	Max 20	Max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Індивідуальна підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій

		тощо.
	10	<p>Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки.</p> <p>При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.</p>
	5	<p>Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи.</p> <p>Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.</p> <p>При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.</p>
	Min 0	<p>Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки.</p> <p>При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації.</p> <p>Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.</p>
Диференційований залік	100	<ol style="list-style-type: none"> 1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.

зараховано	90	<p>1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.</p>
	85	<p>1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.</p>
	75	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою.</p> <p>3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на заліку за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.</p>
	70	<p>1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією.</p> <p>2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою.</p> <p>3. Помилки у відповіді на заліку за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.</p>

	60	<p>1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.</p>
не зараховано	55	<p>1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.</p> <p>2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.</p>

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як	не зараховано	35 – 59

	перескладати		
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Перелік основних нормативних актів та інших правових джерел

Конституція України: Конституція від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20201027#>

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 31, ст. 545) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

Цивільний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40–42, ст. 492) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

Закон України «Про прокуратуру» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2015, № 2/3, ст. 12) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

Закон України «Про судовий збір» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 14, ст. 87) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text>

Закон України «Про виконавче провадження» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 30, ст. 542)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

Положення про юридичну службу Міністерства оборони України : наказ Міністерства оборони України від 16.05.2016 року № 259,
https://zsu.at.ua/load/akti_mou/nakaz_mou_vid_30_12_2016_744_pro_organizaciju_ppr_samopredstavnictva_predstavnictva_interesiv_mou_zsu_u_sudakh_ta_inshikh_organakh/4-1-0-22

Інструкція з організації претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони України та Збройних Сил України у судах та інших державних органах, виконання судових рішень : наказ Міністерства оборони України від 30.12.2016 року № 744,
https://zsu.at.ua/load/akti_mou/nakaz_mou_vid_30_12_2016_744_pro_organizaciju_ppr_samopredstavnictva_predstavnictva_interesiv_mou_zsu_u_sudakh_ta_inshikh_organakh/4-1-0-22

Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді : наказ Генерального прокурора України від 21.09.2020 № 389,

https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=208830

Про особливості організації діяльності спеціалізованих прокуратур у військовій та оборонній сфері: наказ Генерального прокурора від 22.11.2021 № 370
https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=214869

Про організацію взаємодії органів прокуратури з питань захисту інтересів держави в суді поза межами кримінального провадження : наказ Генерального прокурора від 10.06.2021 № 194 https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html? m=fslib& t=fsfile& c=download&file_id=212722

Список рекомендованої літератури

Основна література

Курс цивільного процесу : підручник / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т. «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого» ; за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 1352 с.

Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. 848 с.

Гусаров К. В. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках: монографія. Х.: Право, 2010. 352 с.

Комаров В. В. Суб'єкти цивільного процесуального права : курс лекцій / В. В. Комаров, П. І. Радченко. Харків : Юрид. ін-т, 1990. 52 с.

Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Х.: Право, 2012. 624 с.

Цивільний процес: навч. посіб. / К. В. Гусаров [та ін.]. Харків: Право, 2018. 362 с.

Правова робота в Збройних Силах України: Навчальний посібник / За заг. ред. В.І. Кириленка. К.: РВЦ «Військовий інститут», 2010. 408 с.

Світлична Г. О. Преставництво у цивільному судочинстві: сучасний стан та перспективи вдосконалення правового регулювання. Вісник Верховного Суду України. 2012. № 12. С. 38-45.

Сапунков В. Представництво як процесуальний інститут / В. Сапунков // Вісник прокуратури. 2002. № 6. С. 67–75.

Гузе К. А. Представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді : монографія. Харків : Право, 2016. 200 с.

Стефанчук М. М. Діяльність прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді: проблеми теорії та практики : монографія. К.: Ін Юре, 2016. 500 с.

Топольницький В. В. Сутність судового представництва у Збройних силах України. Наше право. 2017. № 3. С. 172-177. URL : chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbfdmadadm/http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2017_3_31.pdf

Топольницький В. В. Питання реалізації представництва Міністерства оборони України в судах після зміни до Конституції України (щодо правосуддя). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : Сер. Юриспруденція. 2016. № 19. С. 53-58. URL : chrome-extension://oemmndcbldboiebfnladdacbfdmadadm/http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmgu_jur_2016_19_16.pdf

Інтернет-ресурси

Судова влада України – <http://www.court.gov.ua>

Конституційний Суд України – <http://www.ccu.gov.ua>

Верховний Суд – <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Генеральна прокуратура України – <http://www.gp.gov.ua>

Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України -
<https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-aparatu-ministerstva/yuridichnij-departament/>

Законодавство України – <http://zakon1.rada.gov.ua>

Єдиний державний реєстр судових рішень – <http://www.reyestr.court.gov.ua>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс
кафедри цивільного процесу
<https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/57-kafedra-civilnogo-proczesu.html>